

ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑ

Νοέμβριος 1920—Δεκέμβριος 1921

ΥΠΟ

ΕΥΑΓΓ. ΦΑΡΜΑΚΙΔΟΥ

Τὸ καὶ παρ' ἡμῖν μεγαλειτέραν ὁσημέραι δξύτητα προσλαμβάνον ζήτημα τοῦ ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος ἀπετέλεσεν ἀπὸ τῶν μέσων περὶπου τοῦ ἔτους 1919 ἀντικείμενον πολλῶν συζητήσεων, δημοσίας ἐξετάσεως καὶ κυβερνητικῆς μερίμνης. Τόσον ἡ ἱστορικὴ τῶν σχετικῶν γεγονότων καὶ ἐνεργειῶν ἐκθεσις μέχρι πρὸ ἐνὸς ἡδῆ περὶπου ἔτους ὅσον καὶ αἱ ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλου ζητήματος γινῶμαι ἡμῶν, ἀπὸ τε κριτικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ληπτέων ἔκτοτε μέτρων πρὸς βελτίωσιν τῆς καταστάσεως, ἔχουν ἐκτεθῆ συστηματικώτερον εἰς τὸ ἐκδοθὲν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ τρέχοντος ἔτους βιβλίον μας ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ Ἐξωτερικὰ Συναλλάγματα κατὰ καὶ μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον». Αἱ εἰς διάσθημα σειρᾶς τινος ἐτῶν ἀφορῶσαι δυσολίωνοι προβλέψεις ἡμῶν ἐν αὐτῷ οὐχὶ μόνον δὲν διεψεύσθησαν κατὰ τὸ διαρρυσαν ἔτος, ἀλλὰ καὶ κατὰ μεγαλιτέρον ἔτι μέτρον ἐπραγματοποιήθησαν. Τῆς τοιαύτης δέ, κατ' ἀρχήν, διαφορᾶς ἐπικρῆς βεβαίως λόγος εἶναι ἡ μετ' ἐντάσεως κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀνανέωσις τῆς πολεμικῆς δράσεως ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἀπασχολήσασα περισσοτέρας παραγωγικὰς χεῖρας καὶ ἐπιβαλοῦσα μεγαλιτέρας δημοσίας δαπάνας, μέγα μέρος τῶν ὁποίων ἀντιπροσωπεύει δαπάνας γινομένας εἰς τὸ ἐξωτερικόν, καὶ τὰς ὁποίας εὐρέθη ἡ Κυβέρνησις ἠναγκασμένη νάντιμετωπίσῃ ὅλας ἐκ μόνων τῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Ἡ ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1920 ἐγκαινιασθεῖσα εἰς εὐρύτερον μέτρον πολιτικὴ τῆς θεραπείας τῶν ἐπαιγουσῶν ἀναγκῶν τοῦ δημοσίου δι' ἐκδόσεως τραπεζογραμματίου—χαρτονομίσματος ἐξηκολούθησεν, εἰς τρόπον ὥστε ἐκτὸς τῶν 300 ἔκ. τῶν ἐπιτραπέντων διὰ τῆς συμβάσεως τοῦ Μαΐου 1920 ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἐξουσιοδοτήθη νὰ ἐκδώσῃ, ὅπως δυνήθη νὰ ἔλθῃ ἀρωγὸς εἰς τὸ δημόσιον, ἔτερα 400 ἔκ. μέχρι τέλους 1920, ἐκτὸς δὲ αὐτῶν καὶ ἄλλα 500 ἔκ. κατ' Ἀπρίλιον 1921 ἀναδιδοσθέντος οὕτω τοῦ ἀνωτάτου ὄριου ἐκδόσεως περὶ τὰ 2 1/2 δισεκατομμύ-

ρια μετὰ τῶν κυκλοφορούντων δυνάμει τοῦ νόμου ΝΓΜΒ', τὰ ὅποια οὐσιαστικῶς δὲν διαφέρουν τῶν λοιπῶν ἐπ' ἀνάγκη κυκλοφορῆ ἐκδεδομένων· διότι αἱ συμμαχικαὶ πιστώσεις αἱ ὠρισμέναι ὡς εἰδικὸν κάλυμμα αὐτῶν δὲν τίθενται πρὸς τῶν συμβλημένων δυνάμεων εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς (1). Καὶ ἐπὶ Κυβερνήσεως Βενιζέλου συγκαταλυμένως πως, ἔκτοτε ὁμως περισσότερον ἀπροκαλύπτως οἱ σύμμαχοι ἀρνοῦνται νὰ τηρήσουν τὴν ἐπὶ συμβάσεων τεθείσαν ὑπογραφὴν τῶν. Τὸ εἰσαγωγικὸν ἡμῶν ἐμπόριον ἐξ ἄλλου, ὡς ἐκ τῆς μειωμένης ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ τῆς ἀνάγκης προμηθειῶν τοῦ δημοσίου διὰ τὸν στρατόν, ἐσημείωσε βεκόρ διαφορᾶς ἐξ 1.452.000 δραχμῶν ἔναντι τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου κατὰ τὸ ἔτος 1920. Τὰ ἐξ Ἀμερικῆς ἐμβάσματα τῶν μεταναστῶν ἐμειώθησαν, ὡς προσδεδέμεν, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ ἐκ τῆς ἐμπορικῆς ἡμῶν ναυτιλίας ἔσοδα. Ἐπομένως μὲ ἔντασιν τῆς inflation ἐκ τε τοῦ προϋπολογισμοῦ καὶ ἐκ τῆς κυκλοφορίας καὶ μὲ ἔκτος πάσης ἀναλογίας ἀνισσοκαλῆς ἐξωτερικὸν ἰσοζύγιον δὲν εἶναι δυσεξήγητος ἢ σταθερῶς ἐπὶ τὰ χεῖρω ἐξακολούθησις τῆς πορείας τῶν τιμῶν τοῦ ἐξωτερ. συναλλάγματος.

Εἰς ἐπομένην σελίδα παραθέτομεν πίνακα τῆς ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1919 μέχρι σήμερον ἐξαλίξεως τῶν τιμῶν συναλλάγματος ἐν Ἀθῆναις, ὑπὸ τὴν εὐνοϊκωτέραν ὄψιν, διότι ἐλήφθησαν αὐταὶ ἐκ τῶν δευτέριων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ τοῦ Συνδικάτου (ἀπὸ 1 Ἰουνίου ἔ. ἔ.), καὶ εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ τιμαὶ αὐτῶν ἦσαν συνήθως κατὰ 5—20 % χαμηλότεραι τῶν ἔξω τῶν ἰδρυμάτων τούτων σημειωθεισῶν.

Ἡ σταθερὰ ὑψοσις τῶν τιμῶν, ἡ ὅποια παρατηρεῖται εἰς τὸν πίνακα, δὲν ἐκπλήσσει, δικαιολογουμένη ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν πραγματικῶν αἰτίων, ὡς συνέπεια φυσιολογικῆ καὶ ἀναγκαῖα. Προκαλεῖ ὁμως ἰδιαιτέραν ἀίσθησιν ἢ εἰς τρία κυρίως χρονικὰ σημεῖα ἐντός τῆς ἐτησίας περιόδου σημειωθεῖσα ἀλματικῆ ὑψοσις, ἤτοι τὸν Νοέμβριον 1920, τὸν Ἀπρίλιον καὶ τὸν Σεπτέμβριον 1921, μὲ διαφορὰν ἔναντι τοῦ προηγουμένου εἰς ἐκάστην περίπτωσιν μηνὸς κατὰ 32 %, κατὰ 63 % καὶ κατὰ 39 %. Τὸ αἶτιον τοιούτων φαινομένων ὀφειλόμενον πάντοτε εἰς τὸν ψυχολογικὸν παράγοντα εἰς τοῦτον κυρίως εἶναι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀποδοτέον.

Ἡ ἐπελθοῦσα τὸν Νοέμβριον 1920 πολιτικὴ μεταβολή, ἂν δὲν εἶχεν ἄμμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν παραγόντων τοῦ οἰκονομικοῦ ἰσοζυγίου τῆς χώρας, ἐπέδρασεν ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ συναλλάγματος διὰ τῶν γενομένων τῆν 20, 23 καὶ 27 Νοεμβρίου διακοινώσεων τῶν δυνάμεων δηλουσῶν

(1) Τὸ ὑπόλοιπον τῶν πιστώσεων τούτων ἀποτελεῖται περίπου ἐκ δολλ. 83 ἐκ., λιγῶν 5 1/2 ἐκ. καὶ φρ. 560 ἐκ.

ὅτι ἡ ἐπάνοδος τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου θὰ ἐδημιούργει νέαν κατάστασιν δυσμενῆ διὰ τὰς σχέσεις μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν Συμμάχων, ὅτι θὰ ἔπαυεν ἡ παρεχομένη (;) εἰς τὴν Ἑλλάδα οἰκονομικὴ ἀρωγὴ αὐτῶν καὶ διαμαρτυρομένων διὰ τὴν ἐπὶ Κυβερνήσεως Βενιζέλου ἀκόμῃ ἀποφασισθεῖσαν καὶ εἰς ἐφαρμογὴν τεθείσαν, ἐκδοσὶν τραπέζο-γραμματίων ἐκ 400 ἐκ. δραχ. παρὰ τὰς ἀντιρρήσεις τοῦ Διεθνούς Οἰκονομικοῦ Ἐλέγγου. Ἡ δημιουργηθεῖσα συνεπέα τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων διακοινώσεων ψυχολογικὴ ἐπίδρασις ἔφραεν ἐντὸς ἐβδομάδος ὑψώσιν τῆς τιμῆς τῆς λίρας (ἀναλόγως δὲ βελτίως καὶ τῶν λοιπῶν ξένων νομισμάτων) κατὰ 20% περίπου. Τὸ νέον τοῦτο ἐπίπεδον ἐλάχιστα κατελθὸν μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1920 ἔδεικνεν ἔκτοτε συνεχῶς ὑψούμενον, τῆς ὑψωτικῆς τάσεως οὕσης, ὡς ἐλέχθη, ἐκ τῶν πραγματικῶν αἰτίων δικαιολογημένης.

Ἄλλὰ τὸν Ἀπρίλιον 1921 παριστάμεθα πρὸ ἰδιαιτέρως καταπληκτικῆς ἐντὸς ἐλάχιστων ἡμερῶν ὑψώσεως ἀποτελούσης φαινόμενον ἐκ τῶν σπανιωτάτων ἀληθῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τί λοιπὸν συνετέλεσεν εἰς τὴν δημιουργίαν τοσούτου πανικοῦ; Δύο τινά. Πρῶτον ἡ ἀναγγελία συμβάσεως τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τῆς ὁποίας ἡ Τράπεζα ἐξουσιοδοτεῖτο, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, ν' ἀναβιβάσῃ τὸ ἀνώτατον ἔριον ἐκδόσεως τραπέζογραμματίων κατὰ 500 ἐκ. δραχ. (ἐν συνδυασμῷ μὲ δάνειον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐκ 550 ἐκ.), γεγονός δὲ ὁποῖον προεκάλεσεν ἐν τῇ Βουλῇ καὶ ἐν τῷ τύπῳ δυσσιῶνους διὰ τὴν οἰκονομικὴν καὶ νομισματικὴν κατάστασιν τῆς χώρας κρίσεις — τροφοδοτουμένας καὶ ἐκ δύο δυσμελῶν εἰς τὴν περίπτωσιν στοιχείων: τῆς μὴ πραγματοποιήσεως ἐπιδιωχθέντος ἐξωτερικοῦ δανείου καὶ τῶν προβλεπομένων δυσχερειῶν τῆς χώρας ἐκ τοῦ ναυαγίου τῆς Διασκέψεως τοῦ Λονδίνου διὰ τὰ καθ' ἡμᾶς, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῆς μὴ αἰσίας ἐκδόσεως τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἐπιχειρήσεων τοῦ Μαρτίου. Δεύτερον δὲ ὁ τρόπος, τὸν ὁποῖον ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας Ἵπουργὸς ἔκρινεν ὡς προσφορώτερον πρὸς ἄσκησιν ἀμέσου κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως διὰ τὴν περιφρούρησιν τῆς τιμῆς τῆς δραχμῆς. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς ἐπὶ τῇ εὐρύνοσι τοῦ ἐκδοτικοῦ δικαιώματος τῆς Τραπεζῆς ἀκουσθείσας δυσσιῶνους κρίσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς ἐν γένει καταστάσεως δυσκόλως, ἀληθῶς, θὰ εὕρισκέ τις ταύτας ἀδασίμους ἐν γενικαῖς γραμμαῖς. Πλὴν ὅμως θὰ ἠδύνατο νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι κακῶς ἐλέχθη, ὅτι ἡ κυκλοφορία θ' ἀνήρχετο μετὰ τὴν νέαν σύμβασιν εἰς 2 1/2 ἐκ. δραχμῶν, διότι εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο θ' ἀνήρχετο μόνον τὸ ἀνώτατον ἐκδοτικὸν ἔριον, ἐὰν δὲν ἐλειτούργει (ὡς δὲν ἐλειτούργησεν) ἐν τῷ μεταξύ ὁ νόμος ΓΧΜΒ' πρὸς ἀφαίμαξιν τῆς κυκλοφορίας διὰ τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ. Ἄλλὰ τὸ ἀνώτατον ἐκδοτικὸν ἔριον ἔχει προφανῶς τὴν γνωστὴν ἔννοιαν, ὅτι δὲν ἐπι-

τρέπεται εἰς τὴν Τράπεζαν νὰ ὑπερβῇ τοῦτο, βεβαίως δὲ οὐδαμῶς διὰ αὐτὴ ὑποχρεοῦται νὰ τὸ ἐξαντλήσῃ. Καὶ οὐδὲ δύναται αὐτὴ νὰ τὸ ἐξαντλήσῃ, διότι λαμβάνουσα ὑπ' ὄψει τὸν ὄγκον τῶν παρ' αὐτῇ καταθέσεων καὶ λοιπῶν ὑποχρεώσεων τῆς διατηρεῖ συνεχῶς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων (400—500 ἑκ. ἐπὶ μακρὸν ἤδη) δραχμῶν μακρὰν τῆς κυκλοφορίας. Ἡ πραγματικὴ κυκλοφορία κυμαίνεται οὕτω σήμερον περὶ τὰ 2 δισεκ. δραχ., παρὰ τὸ γεγονὸς τῆς χορηγήσεως παρὰ τῆς Τραπέζης πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐκτὸς τοῦ θησαυρίου τῶν 550 ἑκ. καὶ ἐτέρων ἑκ 275 ἑκ. δραχμῶν μέχρι σήμερον. Εὐρυνσις τοῦ ἐκδοτικοῦ ὄριου δύναται νὰ προκαλεῖται καὶ μόνον ἑκ λόγων προνοίας, σχετικῆς μὲ τὰς παρὰ τῆς Τραπέζης καταθέσεις, εἰς τοιαύτας περιστάσεις, ἀλλ' ἐξαρτᾶται ἑκ τῆς μεθοδικῆς ἢ μὴ πραγματοποιικήσεως τῶν προκαταβολῶν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἑκ τῆς ἐποχῆς καὶ ἐξ ἄλλων περιστάσεων, τὸ ἂν θὰ εἶναι ἡ χρῆσις τοῦ νέου ἐκδοτικοῦ περιθωρίου ἐν μέτρῳ περιωρισμένῳ ἢ ὄχι καὶ ἐντὸς πόσου χρονικοῦ διαστήματος θὰ λάβῃ χώραν. Βεβαίως ἡ ἀξίησις τῆς κυκλοφορίας ἢ μὴ ὀφειλομένη εἰς ἀνάγκας προκυπτούσας ἑκ τῶν κυρίως συναλλαγῶν εἶναι προωρισμένη νὰ ἐπιδράσῃ δυσμενῶς εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν τιμῶν ἐν γένει καὶ τῶν τοῦ ἐξωτ. συναλλάγματος· διότι τοιαύτη εἶναι ἡ συνέπεια πληθωρικῆς κυκλοφορίας. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἀξήθη φαινομενικῶς ἡ κυκλοφορία, δύναται ἡ κυρία πηγὴ τοιοῦτου ἀποτελέσματος νὰ ὀφείλεται εἰς τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους. Προϋπολογισμοί, εἰς τοὺς ὁποίους κολοσιζα ἑλλείμματα, ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας πρὸς τὰ πραγματικὰ ἔσοδα, δὲν καλύπτονται διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς φορολογίας, καὶ ἰδίως τῆς ἀμέσου τοιαύτης, εἶναι προωρισμένοι νὰ ἐπιδρῶν ὅπως καὶ ἡ ἐκ τῆς κυκλοφορίας πληθωρικότης. Οὐδόλως δ' ἦτο μέχρι τοῦ Ἀπριλίου ἄγνωστον, διὰ τὸ ἑλληνικὸν προϋπολογισμὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὡς καὶ κατὰ τὸ τρέχον δὲν προβλέπετο—οὐδ' ἦτο ἀληθῶς δυνατὸν νὰ προβλέπη ἐξ ὀλοκλήρου— κάλυψιν τῶν ἐκτὸς πάσης ἀναλογίας πρὸς τὰ πραγματικὰ ἔσοδα ὀγκωδῶν ἑλλειμμάτων τοῦ διὰ φορολογίας, καὶ ἐπομένως ὁ κατ' Ἀπρίλιον δημιουργηθεὶς πανικὸς εἰς τὴν ἀγορὰν τοῦ συναλλάγματος δὲν ὤφειλετο εἰς ἀποκάλυψιν τῆς δυσχεροῦς δημοσιονομικῆς καταστάσεως, ὅσον εἰς τὰς διατυμπανισθείσας ὡς ὀλθρίας συνεπείας τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐκδοτικοῦ προνομίου τῆς Τραπέζης. Οἶωναι δὲ προεξοφλουμένων τῶν τοιοῦτων συνεπειῶν αἱ τιμαὶ τοῦ συναλλάγματος ὑψοῦντο καθ' ἑκάστην σημαντικῶς εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀυγούστου 1920 ἐλευθέρως λειτουργοῦσαν ἀγορὰν. Καὶ ἤδη ἀκολουθεῖ ἡ ἐπέμβασις τοῦ Ἰπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ἡ εἰς ψυχολογικὰ αἰτία ὀφειλομένη τὰς ἡμέρας ἐκείνας ὑπέρμετρος ὑψοσις τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος εἰλκυσεν, ὡς ὤφειλε, τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, τὸ ὁποῖον ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπέμβῃ

πρὸς καταστολὴν τῆς κερδοσκοπίας ἀφῆκε καὶ νὰ προαναγγελοῦν ὅτι πρὸς τοῦτο θὰ ἐπεβάλλετο ἐκ νέου ἔλεγχος ἐπὶ τῆς κινήσεως τοῦ συναλλάγματος. Τῆς τοιαύτης ἐνεργείας φυσικὴ συνέπεια ἦτο ἡ ἐπιδείνωσις τῆς καταστάσεως. Εἰς τὴν κρίσιμον δὲ ἐκείνην διὰ τὴν ἀγορὰν ψυχολογικὴν στιγμήν ὁ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας ἀντί, μέχρι τῆς νομοθετήσεως τῶν καταλλήλων μέτρων—τὰ ὅποια ἐνεδεικνύετο νὰ εἶχον πολὺ πρότερον ἐπιβληθῆ—νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν χαλάρωσιν διὰ τοῦ διαφωτισμοῦ τοῦ κοινοῦ ἀρμοδίως καὶ τῆς συνεργασίας τῶν ἀρμοδιωτέρων παραγόντων, ἔκρινεν, ὑπερβάλλων τὴν ἀνήκουσχν καὶ εἰς τὰς ἐμπορικὰς τραπέζας γενικῶς ἠθικὴν εὐθύνην διὰ τὴν κερδοσκοπικὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος, ὅτι συλλαμβάνει τὸν ταυρὸν ἀπὸ τὰ κέρατα διὰ τῆς ἐπιρρίψεως ὅλης τῆς εὐθύνης εἰς τὰς τραπέζας καὶ διὰ τῆς ἐξελέγξεως αὐτῶν διὰ δημοσίων λειτουργῶν—ὁμολογούντων τὴν ἀναρμοδιότητά αὐτῶν πρὸς τοιαύτην εἰδικῆς φύσεως ἐνέργειαν. Ἀποτέλεσμα τῆς ὅλης ταύτης ἰσολιτείας τοῦ Ὑπουργείου ἦτο αἱ μὲν τράπεζαι νὰ μὴ ἀποδειχθοῦν ἔνοχοι ὥστε νὰ ὑποστοῦν νομικὰς συνεπείας, ἡ δὲ τιμὴ τοῦ ἀγγλικοῦ συναλλάγματος, ἀναλόγως δὲ καὶ τῶν λοιπῶν, νὰ ὑψωθῆ ἐντὸς ἐλαχίστων ἡμερῶν κατὰ 70% περίπου, ἐν μιᾷ δὲ μόνῃ ἡμέρᾳ κατὰ 30% καὶ πλέον.

Τὰ γεγονότα ταῦτα τοῦ Ἀπριλίου εἶχον ὡς γενικώτερον ἀποτέλεσμα τὴν ἐπιβολὴν περιορισμῶν ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν συναλλαγῶν, ψηφισθέντος τοῦ ὑπ' ἀρ. 2612 σχετικοῦ νόμου (1) Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον ἡ ἐνέργεια τῆς ἐμπορίας ξένων νομισμάτων καὶ ἐξωτ. συναλλάγματος ἐν γένει καθιερώθη ἐπὶ βάσεως μονοπωλιακῆς ὑπὸ ἐνιαίαν διαχείρισιν, μὴ ἐπιτρεπομένης τῆς ἐμπορίας ταύτης εἰ μὴ εἰς τραπέζας μέλη εἰδικοῦ ὀργανισμοῦ, ὀνομασθέντος «Συνδικάτου Τραπεζῶν», καὶ διὰ λογαριασμὸν τοῦτου, εἰς ὃν ἐκάστη τράπεζα—μέλος ἐνδιαφέρεται κατὰ λόγον τῆς εἰς ἐξωτ. συνάλλαγμα εἰσφορᾶς τῆς (2). Τὸ σύνολον τῶν εἰσφορῶν τῶν δηλωσάντων συμμετοχὴν τραπεζικῶν ἰδρυμάτων ἀποτελοῦν τὸ κεφάλαιον τοῦ Συνδικάτου ἀνῆλθε περὶ τὰς 1.400.000 ἀγγλ. λίρας. Τοῦ Γεν. Συμβουλίου τοῦ συνδικάτου προεδρεύει ὁ Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν ἢ ὁ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, οἱ ὅποιοι εἶναι καὶ μέλη τοῦ συμβουλίου τοῦτου. Ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνδικάτου τὸ δημόσιον δὲν ἔχει ἐνδιαφέρον. Αἱ τιμαὶ ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως συναλλάγματος ὀρίζονται καθ' ἐκάστην δι' ὄλον τὸ κράτος αἱ αὐταὶ περ' ἐπιτροπῆς τοῦ

(1) Ἀνακεφαλαίωσιν τῶν ἰσχυόντων διὰ τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον ἐπὶ τῆ βᾶσει τοῦ νόμου τοῦτου καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βᾶσει αὐτοῦ ἐκδοθέντων Β. Διαταγμάτων βλ. εἰς ἐγκύκλιον Ὑπ. Ἐθν. Οἰκονομίας ὑπ' ἀρ. 6 τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1921.

(2) Σημειωτέον ὅτι καὶ ἰδιωτικῶς ἐπιτρέπεται νὰ γίνωνται μέλη εἰσφέροντες κεφάλαια εἰς συνῆμα, μὴ φημισμένα ἐκ τοῦ νόμου.

συνδικάτου καὶ ὑπόκεινται εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Ἰπουργοῦ τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Βάσις τῆς λειτουργίας τοῦ συνδικάτου ἐπέθη ἡ χορήγησις μὲν παρ' αὐτοῦ ἐξωτ. συναλλάγματος εἰς τοὺς αἰτοῦντας τοιοῦτον, ἡ τιολογημένως χάριν ἐμπορικῶν ἢ ἄλλων ἐπείγουσῶν ἀναγκῶν, κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν ἐπιτροπῆς τοῦ συνδικάτου, εἰς τὴν μετέχουν ὡς μέλη καὶ ἀνά εἰς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἐμπυρικῶν Ἐπιμελητηρίων Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, τοῦ Ἐμπορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἑλληνῶν Βιομηχάνων καὶ Βιοτεχνῶν, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἐγκρινόμενων παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης πωλήσεων συν)ματος ἐκ μέρους τοῦ συνδικάτου δύναται νὰ γίνῃ ἐντὸς 18 ὥρων, ἐφ' ὅσον ἡ τράπεζα, μέσῳ τῆς ὁποίας ὑποβάλλεται ἡ αἴτησις τοῦ πελάτου, ἔχῃ ἐπαρκῆς ποσὸν συναλλάγματος ἐκ τῶν ἡμερησίων ἀγορῶν τῆς. Οὕτω τὸ κεφάλαιον τοῦ συνδικάτου εἶναι προωρισμένον νὰ καλύπτῃ μικρὰ μόνον κενά.

Ἰπὲρ τῆς ἰδρύσεως καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ συνδικάτου, ὡς θεσμοῦ κατὰ τῆς καρδοσκοπίας καὶ τῶν διακυμάνσεων τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος, ἐπανειλημμένως ἐκηρύχθη ἐγκύρως ὁ ἐμπορικὸς κόσμος. Ὡς παντοῦ καὶ πάντοτε ἔμως οὕτω καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἠκούσθησαν καὶ ἀκούονται καὶ διαμκρυταί κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν περιορισμῶν. Αἱ διαμκρυταί αὗται προέρχονται εἴτε παρὰ τῶν ἐχόντων ἴδια συμφέροντα περιοριζόμενα, εἴτε παρ' ἀμερολήπτων πιστευόντων εἰς τὸ λυσιτελέστερον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐλευθερίας τῶν συναλλαγῶν. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τοὺς πρῶτους θὰ ἦτο μταία πάντα προσπάθεια ἡμῶν, ὅπως πεισθοῦν νὰ ὁμολογήσουν ἀντίθετα τῶν ἰσχυρισμῶν των. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς δευτέρους θὰ κρεσθῶμεν ἐπίσης νὰ παρατηρήσωμεν, ἔτι, καὶ ἂν ἡ πολιτικὴ τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας προβάλλεται καὶ ἡ γνώμη διαφόρων μεταπολεμικῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν συνεδρίων, ἡθελεν εἰσθαι πράγματι ἡ σκοπιμωτέρα, θὰ ἦτο ἀφροσύνη διὰ τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐφαρμόσῃ τοιαύτην πολιτικὴν, καθ' ἣν στιγμὴν παντοῦ σχεδὸν ἐξακολουθεῖ καὶ μετὰ τὸν πόλεμον νὰ ἐφαρμόζεται οἰκονομικὴ πολιτικὴ ἐπεμδάσεως τοῦ κράτους καὶ περιορισμῶν, ἡ δὲ χώρα ἡμῶν ἐξακολουθεῖ προσθέτως νὰ εὐρίσκαται καὶ εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν, τὴν ὁποίαν ἀντιμετωπίζει διὰ τῶν ἰδίων τῆς οἰκονομικῶν δυνάμεων.

Ἀμφισβητεῖται ἤδη παρ' ἡμῖν ἡ ἐπιτυχία τοῦ θεσμοῦ τοῦ συνδικάτου, διότι τοῦτο παρέχει δυσχερείας εἰς τὴν κίνησιν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν κεφαλαίων χωρὶς ἐξ ἄλλου νὰ κατορθῶνῃ νὰ ματαιώῃ τοῦλάχιστον τὴν περαιτέρω ὑψοσιν τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος. Ἄλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ τελευταῖον τοῦτο, ἀγνοεῖται, φαίνεται, παρὰ τῶν ἐχόντων τοιαύτην ἀξίωσιν ἢ φυσικὴ δύναμις ἐνὸς θεσμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδεὶς ἀσφαλῶς ἐφαντάσθη νὰ ἐμφυσῆσῃ θαυματουργὸν δύναμιν, ὅπως ματαιώσῃ οὗτος τὰς ἐκ τῶν γενικῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς χώρας

— παραγωγικῶν, ἐμπορικῶν, δημοσιονομικῶν, νομισματικῶν—ἀπορροούσας συνεισφοράς, αἱ ὁποῖαι ἐκδηλοῦνται, καὶ ἐνδεικνύεται νὰ ἐκδηλοῦνται, εἰς τὸ βαρόμετρον τῶν τιμῶν τοῦ ἐξωτ. συναλλάγματος. Δὲν πρέπει νὰ πομακρυνώμεθα τῆς ἀντιλήψεως, ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος θεσμὸς δὲν εἶναι ἐκ τῆς φύσεώς του, εἰ μὴ ἕνας κυματοθραύστης κατὰ τῶν κυμάτων τῆς κερδοσκοπίας τῶν σχηματιζομένων ἐκ τῆς διεθνοῦς ἀνωμάλου νομισματικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐν γένει καταστάσεως καὶ ἐκ ψυχολογικῶν αἰτίων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν οἰκονομικὴν ἢ πολιτικὴν κατάστασιν. Εἰς τὸν βόλον τοῦ δὲ τοῦτον ἐπιτυχῶν ὁ θεσμὸς τοῦ Συνδικάτου δύναται νὰ κριθῆ ὅτι ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν του.

Εἶναι οὐχ' ἥττον ἀληθές, ὅτι εἰς μίαν ὀργάνωσιν, ὡς τὸ Συνδικάτον Τραπεζῶν, βεβιασμένως καὶ ἐλλιπῶς ἐμφανισθεῖσαν, ἀνετέθησαν καὶ ἔργα, τὰ ὁποῖα μᾶλλον ἐνδεδειγμένον ἦτο νὰ ποτελέσουν τὸν κύκλον ἀρμοδιότητος ἐτέρας ὀργανώσεως εἰς στενὴν συνεργασίαν τιθεμένης μετὰ τοῦ Συνδικάτου τῶν Τραπεζῶν. Ἐννοοῦμεν τὸν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Συνδικάτου ἀνατεθειμένον ἤδη ἔλεγχον καὶ ρύθμισιν τοῦ εἰσαγωγικοῦ καὶ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς χώρας. Ἔργον σκοποῦν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὸ νὰ ασφαλίσῃ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐξωτ. συν)ματος τοῦ προσερχομένου ἐκ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἡμῶν ἐμπορίου καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸ νὰ περιορίσῃ τὴν ἐξαγωγὴν ἐξωτ. συν)ματος, καὶ ἐπομένως τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον, κατὰ τὸ μέτρον τῶν πραγματικῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας εἰς εἶδη τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου. Δηλαδὴ ἔργον κλοσσαλον, ἀπαιτοῦν ὀργάνωσιν σοβαρὰν καὶ ἐπιμελημένην, ἐπὶ στατιστικῶν στηριζομένην καὶ εἰς ἀνδρας εἰδικούς ἐμπιστευτέαν, ἀν πρόκηται νὰ μὴ περιπέσῃ τις ἀπὸ τὴν Σκύλλην εἰς τὴν Χάρυδδιν, ἀπὸ τὴν ὑπερτίμησιν ἀναγκαίων εἰδῶν, ἕνεκα ἀκανονίστου ὑπερτιμήσεως τοῦ συναλλάγματος, εἰς τὴν ὑπερτίμησιν αὐτῶν, ἕνεκα ἀνεπαρκῶν ἀποθεμάτων καὶ σπάνιος.

Ἄλλὰ μήπως καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνδικάτου σήμερον δὲν προϋποθέτει ἀκριβῆ μελέτην καὶ στατιστικὴν παρακολούθησιν ὅλων τῶν κυρίων πραγματικῶν παραγόντων, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξαρτᾶται ἡ πορεία τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος, ἀν πρόκηται αἱ τιμαὶ αὗται νὰ μὴ εἶναι λίαν ἀθάλατοι καὶ ὁ χειρισμὸς τῆς σημαντικωτάτης ταύτης λειτουργίας νὰ γίνεταί μετὰ τῆς μεγαλειτέρας δυνατῆς δεξιότητος;

Πλὴν, κρίνοντες ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα, καὶ τινε ὅμοια, εἶναι ἀξία προσοχῆς καὶ διαρρυθμίσεως, δὲν ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι εἶναι προτιμητέα ἢ κατάργησις τοῦ συνδικάτου—ἀλλὰ τοῦναντίον, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα ἢ συμπλήρωσις τῆς ὅλης ὀργανώσεως.

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς γενικωτέρας γραμμῆς τῆς πολιτικῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωτ. συναλλάγματος δὲν εἶναι αὐτὰ μόνον τὰ σημεῖα τὰ ἐλκύνοντα

τὴν προσοχὴν. Οὕτω νομίζομεν δικαίαν τὴν ἀπορίαν περὶ τῆς σκοπιμότητος τοῦ διαταγμοῦ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπιβολὴν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῆς δραχμῆς εἰς τὴν παρ' ἡμῶν κατεχομένην καὶ διοικουμένην περιφέρειαν τῆς Μ. Ἀσίας. Τοιοῦτον μέτρον, ἐκτὸς τοῦ ὅτι θὰ ἐδημιούργει συνθήκας εὐνοϊκωτέρας εἰς τοὺς συνδυασμοὺς τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἀγωνιώδους προβλήματος τοῦ προϋλογισμοῦ τῆς, θὰ καθίστα λυσιτελέστερον καὶ τὸ ἔργον τῆς ρυθμίσεως τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος παρὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ὑπηρεσίας. Καὶ ἤδη τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ δαπάνας τῆς πληρῶνει ἡ Κυβέρνησις διὰ δραχμῶν, ἀναγνωρίζει ὁμοῦς τὴν τουρκικὴν λίραν ὡς τρέχον νόμισμα. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐνισχύουσα τὴν τιμὴν τῆς τουρκικῆς λίρας—καὶ τόσον περισσότερον ὅσον μεγαλειότερα εἶναι αἱ δαπάναι τῆς ἑλληνικῆς διοικήσεως καὶ τοῦ στρατοῦ—συντελεῖ εἰς τὴν ὑποτίμησιν τοῦ ἑλληνικοῦ νομίσματος, διότι αἱ δραχμαί, τῶν ὁποίων ἡ μὲν κυκλοφορία ἐκεῖ εἶναι εἰς πολὺ ἥσσονα μοίραν ἢ δὲ ἐπάνοδοις εἰς Ἑλλάδα ὑπόκειται εἰς περιορισμοὺς ἐκ τοῦ περὶ συνδικάτου νόμου, ὅστις ἐξομοιώνει μὲ τὸ ἐξωτερικὸν τὰς στρατιωτικῶς κατεχομένης παρὰ τῆς Ἑλλάδος χώρας, προσφέρονται ἐν Σμύρῃ (ἢ ἐν Κ)πόλει ἢ ἀλλαχοῦ) ἀθρόως πρὸς ἀγορὰν τουρκικοῦ ἢ ἄλλων νομισμάτων ἢ συναλλάγματος εἰς τιμὴν σχηματιζομένην ἐκ τῆς ἐλευθέρως, προσφορᾶς καὶ ζήτησεως. Καὶ ἐπειδὴ ἡ ζήτησις δραχμῶν εἶναι κανονικῶς ὑπὸ τὰς κρατούσας συνθήκας κατωτέρα, ἢ τὰσις τῆς τιμῆς αὐτῶν εἶναι πρὸς πτώσιν—ὅχι μόνον εἰς Σμύρνην, ἀλλ' ἐν γένει εἰς τὸ ἐξωτερικόν, κατὰ θεμελιώδη ἀρχὴν τοῦ μηχανισμοῦ τοῦ συναλλάγματος. Ὁ ἀντίκτυπος σημειοῦται καὶ ἐν Ἑλλάδι, ὅπου οἱ κάτοχοι συναλλάγματος ἀποφεύγοντες, ἐφ' ὅσον δύνανται, νὰ προσφέρουν τοῦτο εἰς τὸ Συνδικάτον εἰς τὰς τιμὰς αὐτοῦ, αἱ ὁποῖαι διατηροῦν τὴν δραχμὴν εἰς ἐπίπεδον ὑψηλότερον, ἐφ' ὅσον δὲν παρακολουθοῦν τὴν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἔκπτωσιν αὐτῆς, εἴτε τὸ πωλοῦν εἰς ἰδιώτας ἐνταῦθα εἰς τιμὰς ἀνωτέρας τῶν τοῦ συνδικάτου εἴτε τὸ ἐξάγουν πρὸς πώλησιν εἰς Σμύρνην ἢ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου θὰ λάβουν περισσοτέρας δραχμὰς, παραβαίνοντες εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸν περὶ συνδικάτου νόμον, ὁ ὅποιος προβλέπει ἐν τούτοις βραρυτάτας ποινάς.

Ἡ μὴ αὐστηρὰ τήρησις καὶ ἐπιβολὴ τοῦ νόμου τούτου καὶ τὸ ὡς ἀνωτέρω συρίγγιον τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ πληρωμῶν ἐπιπροσθοῦν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ συστήματος καὶ ρυθμιστικῆς τῶν τιμῶν τοῦ συναλλάγματος πολιτικῆς, μὴ ἀντιμετωπιζούσης τὴν κυριωτέραν αἰτίαν τοῦ κακοῦ. Διὰ τοὺς ἀνω ἐκτεθέντας λόγους τὸ συνδικάτον καθίσταται ἀνίσχυρον σήμερον νὰ ἐκπληρώσῃ τελείως τὸν προορισμὸν αὐτοῦ καὶ ὡς κυματοθραύστου, ὅπως ἀνωτέρω ἐχαρκτηρίσαμεν, τρανὴ δὲ τούτου ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι μετὰ τὴν λήξιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἡ ὁποία ἔδω-

κέν ἀφορμὴν νὰ δημιουργηθοῦν ἔξω ἰδίως τῆς Ἑλλάδος δυσμενῆ διὰ τὴν τύχην τῆς δραχμῆς ψυχολογικά αἰτία, τὸ συνδικατόν δὲν ἐπέτυχε ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ἀπὸ τοῦ τέλους Αὐγούστου ραγδαίαν πτώσιν τῆς τιμῆς τῆς δραχμῆς.

Φρονοῦμεν ἐν τούτοις, ὅτι μὴ ἐπιβαλλομένης τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῆς δραχμῆς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ὑπολείπεται ὁδὸς ἐνεργείας πρὸς μετριασμόν τοῦ κακοῦ : διὰ τῆς ὀργανώσεως εἰς Σμύρνην — ἐν συνδυασμῶ καὶ μὲ μέτρα τινὰ τῆς Ἀρμοστείας — καὶ εἰς Κωνσταντινούπολιν, τὰ δύο κυριώτερα κέντρα προσφορᾶς δραχμῶν, ὑπηρεσιῶν ἐμπιστευτικῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουσαι εἰς τὴν διάθεσίν των κεφάλαια σημαντικῶ ὀπισθόηποτε ποσοῦ — οὐχὶ δυσευρέτου καθ' ἡμᾶς — εἰς ἔξωτ. συναλλάγμα καὶ καταλλήλως ἐκάστοτε παρεμβαίνουσαι ν' ἀναχαιτίζουσι σημαντικὰς πτώσεις τῆς δραχμῆς. Τοιαύτη ἐνέργεια συνεπάγεται ζημίας, τὰς ὁποίας φυσικὸν εἶναι ν' ἀνυπερβῇ τὸ δημόσιον, τὸ ὅποιον δύναται νὰ βραδείσῃ ἄλλωστε ταύτας ἀκοπώτερον ἀπὸ τὰς ζημίας, τὰς ὁποίας θὰ ὀφείλῃ νὰ ὑφίσταται μόνον ἐκ συναλλαγματικῆς διαφορᾶς μὴ ἐφαρμοζομένης τοιαύτης τεχνητῆς ὑποστηρίξεως τῆς τιμῆς τῆς δραχμῆς.

Ἐπίσης, οὐχὶ δὲ καὶ ἀσχετέως μὲ τὴν ἐκτεθειτῶν ἐνέργειαν, ἡ ὀργάνωσις γραφείου δημοσιεύσεων καὶ προπαγάνδας οἰκονομικῆς δὲν ἔθελεν, ὡς φανταζόμεθα, ἀποδειχθῆ ματρία.

